

چهل حدیث حضرت امام خمینی (س)

«چهل حدیث» یکی از آثار ضمیر فیض‌پذیر عارف و عالم ربّانی، حضرت امام خمینی (س) است. معظم له این کتاب را در شرح و بیان چهل حدیث از احادیث موروث از معصومان نگاشته‌اند.

171# چهل حدیث؛ یکی از آثار ضمیر فیض‌پذیر عارف و عالم ربّانی، حضرت امام خمینی (س) است. معظم له این کتاب را در شرح و بیان چهل حدیث از احادیث موروث از معصومان نگاشته‌اند. سنت 171#؛ نویسی از قدیم الایام در میان علمای دین معمول بوده است و حضرت امام نیز برای مسلوك داشتن سنت سلف برعهده گرفته بودند که کتابی در این زمینه تصنیف کنند. مطاوی کتاب همه در تفحص از حقیقت اخباری از پیشوایان معصوم دین و سرشار از تذکرات اخلاقی و نکات عرفانی و حکمی است.

171#؛ اربعین؛ (چهل حدیث) عنوان کتاب هایی است که معمولاً در بردارنده 40 حدیث است؛ یا آنکه 40 باب است در حدیث. تألیف 171#؛ اربعین؛ ظاهر 1 از قرن چهارم هجری معمول شده و در کتاب های عربی به 171#؛ کتب الاربعین؛ معروف است. بنای اربعین حدیث مشهوری است که در طرق کثیر روایت شده، و آن حدیث چنین است: من حفظ علی أمتی اربعین حدیثاً فی أمر دینها، بعثه الله تعالی یوم القیامة فی زمرة الفقهاء والعلماء. کسانی همچون ابوبکر کلاباذی (وفات 380)، ابوعبدالرحمن سلمی، ابونعیم اصفهانی و شیخ بهایی، در این باب تألیفاتی داشته، هر یک اربعین خود را به قصدی پرداخته‌اند؛ مثلاً یکی احادیث مربوط به توحید، و یکی احادیث درباره زهد و نسک و مواعظ، و دیگری احادیث در باب عبادات را جمع کرده؛ مانند اربعین حاوی 40 حدیث از طریق اهل بیت نبوت از شیخ بهایی، که ابن خاتون، از علمای شیعه و از شاگردان شیخ، بر آن شرح نوشته است. اربعین مجلسی دوم، شرحی است مفصل به عربی بر 40 حدیث مشتمل بر تقریرات درسی مجلسی. کتاب الاربعین از شهید اول نیز مشتمل است بر 40 حدیث، بدون شرح و توضیح، و بیشتر احادیث آن در باب عبادات است. همچنین اربعین نورالدین عبدالرحمن جامی حاوی 40 حدیث و ترجمه منظوم آنهاست.

کتاب حاضر در اصل تقریرات امام خمینی (س) بوده است که مضامین آن را در مدرسه فیضیه و ملاصادق در قم برای شاگردان خود ایراد فرموده بودند؛ سپس تصمیم گرفتند کتابی در همین زمینه تألیف کنند، و این کتاب را در 1358 هجری قمری به پایان آوردند. 33 حدیث از احادیث این دفتر مربوط به اخلاقیات و مهلکات و منجیات، و 7 حدیث آخر در باب اعتقادات و معارف است. روش امام در توضیح احادیث چنین است که ابتدا حدیث را نقل می‌کنند؛ سپس آن را به فارسی ترجمه می‌کنند؛ و آن گاه کلمات اصلی حدیث، و گاه غالب تعبیرات و کلمات آن، را شرح و معنا می‌کنند، و در معنای حدیث متعرض نکته‌ای که در شرح حدیث سودمند است می‌شوند؛ و پس از فراغ از شرح تعبیرات و اصطلاحات و تمهیدات لازم، به شرح متن می‌پردازند، و طی چند 171#؛ فصل؛ شرح حدیث را به پایان می‌برند.

در خصوص مسائل اخلاقی وجهه همت مصنف بزرگوار کتاب این است که تمویهات نفس را آشکار کنند و مفاصد هر یک از ذمایم اخلاقی همچون کبر، ربا، غضب و حسد، را شرح دهند و در خلال مطالب مواعظی درج کنند که در بازداشت نفس از معصیت سودمند قرار گیرد. در هر باب آیاتی از کلام آسمانی استشهد کرده‌اند و گهگاه از سخنان ارباب ضمائر پاک نیز استفادت جسته‌اند که در بین آنان در درجه اول معلم روحانی و ارجمند خود ایشان، مرحوم شاه آبادی، است که در زمان تألیف این کتاب در قید حیات بوده‌اند.

آنچه در شرح این روایات مطمح و مطرح نظر امام بوده، بیدار ساختن خواننده و تنبه دادن به اوست که از مباشرت لذات دست بردارد و مباشر اعمال صالح گردد، و با طی طریق سلوك خود را از صفات بد و ناپسند مبرا سازد، تا به فیض هدایت نایل گردد و با ایمان درست و عمل پاکیزه خدای خویش را ملاقات کند. مصنف بزرگوار که معلم بزرگ اخلاق بوده‌اند در این ابواب بیاناتی عالی و قوی و مؤثر دارند که در شدت تأثیر و نفوذ در قلب می‌توان گفت که در وقت تحریر مطالب سر ایشان از عالم قدس فیض بوده است.

7 حدیث آخر کتاب در شرح مطالبی است که از سنگین ترین و در عین حال عالی ترین و نفیس ترین مطالب و مباحث عرفانی محسوب است. مباحثی از قبیل جبر و تفویض عرفانی، بحث ذات و اسماء و صفات حق تعالی، شناخت باری و آفرینش آدم بر صورت او، و مانند آن. این احادیث را که همه بنیه و جنبه عرفانی دارند و هر یک از مستندات محکم عارفان است طبعاً معظم له به مذاق عرفان تفسیر کرده‌اند؛ اما در جای خود متذکر شده‌اند که حمل این روایات و آیات بر معانی عرفانی به سائقه ذوق شخصی نبوده و بر

طبق احوای کسان تفسیر نکرده‌اند؛ بلکه اینها معارفی است که اصحاب حال و ارباب علوم افاضی، با معیاری که همان ضمیر صافی برخوردار از فیض هدایت ایشان است، به دست داده‌اند. و در عین حال کلام الهی را منزله از کنه‌یابی دانسته‌اند و علم آن را مخصوص انبیا و ائمه شمرده‌اند. امام خمینی در عرفان نظری ممحض بوده‌اند و در شرح این احادیث به طرح مباحث نفیس عرفانی پرداخته‌اند. اما چنانکه فرموده‌اند همه جا توجه داشته‌اند که عقاید غیر مستفاد از شرع را در شرح خویش وارد نسازند و بر وفق منهج مستقیم شرع گام بردارند، و گاه به تناسب به ایرادات اهل قشور نیز پاسخ گفته‌اند.

حضرت امام(س) در مقدمه این کتاب می نویسد:

خداوندا، آینه دل را به نور اخلاص روشنی بخش؛ و زنگار شرك و دو بینی را از لوح دل پاك گردان؛ و شاهراه سعادت و نجات را به این بیچارگان بیابان حیرت و ضلالت بنما؛ و ما را به اخلاق کریمانه متخلق فرما؛ و از نفحات و جلوه‌های خاص خود که مختص اولیاء درگاه است ما را نصیبی ده؛ و لشکر شیطان و جهل را از مملکت قلوب ما خارج فرما؛ و جنود علم و حکمت و رحمان را به جای آنها جایگزین کن؛ و ما را با حب خود و خاصان درگاهت از این سرای درگذران؛ و در وقت مرگ و بعد از آن با ما با رحمت خود رفتار فرما؛ و عاقبت کار ما را با سعادت قرین کن؛ به حق محمد و آله الطاهرین، صلوات الله علیهم أجمعین. و بعد، این بنده بی‌بضاعت ضعیف مدتی بود با خود حدیث می‌کردم که چهل حدیث از احادیث اهل‌بیت عصمت و طهارت، علیهم السلام، که در کتب معتبره اصحاب و علماء، رضوان‌الله علیهم، ثبت است، جمع‌آوری کرده، هر یک را به مناسبت شرحی کند که با حال عامه مناسبتی داشته باشد؛ و از این جهت آن را به زبان فارسی نگاشته که فارسی زبانان نیز از آن بهره بگیرند.

این اثر تا آخر سال 1388 چهل و نه بار تجدید چاپ شده است و علاوه بر آن به زبان های اردو، انگلیسی، ترکی استانبولی و عربی ترجمه شده و بارها به چاپ رسیده است.